

Samenvatting afstudeeronderzoek 'Aan de slag met de omgevingsvisie'

Met als uitkomst een handreiking voor gemeentes op basis van analyse en ervaring

Onder de aankomende Omgevingswet geldt op gemeentelijk niveau de verplichting tot het opstellen van een omgevingsvisie. In de huidige praktijk blijkt dat gemeentes in de voorfase, waarbij wordt nagedacht over de wijze van proces en inhoud voor het opstellen van een omgevingsvisie, tegen een aantal vraagstukken aanlopen. Daarbij staat de vraag centraal: op welke wijze kan het proces het beste worden vormgegeven en wat zijn de belangrijkste inhoudelijke afwegingen en struikelpunten tijdens dit proces? Het doel van dit onderzoek is om de ervaringen, van gemeentes die al een omgevingsvisie aan het opstellen zijn of hebben opgesteld binnen de kaders van de Crisis- en Herstelwet, te analyseren en op basis daarvan een handreiking te maken voor gemeentes die nog moeten beginnen met het opstellen van een omgevingsvisie of aan het begin staan van dit proces.

Om antwoord te geven op deze hoofdvraag is desk- en fieldresearch uitgevoerd. De basis van het onderzoek is gebaseerd op de deskresearch. Eerst is onderzocht welk eisen er vanuit de Omgevingswet worden gesteld aan de verplicht gestelde gemeentelijk omgevingsvisie. De essentie van deze eisen is dat de omgevingsvisie een kwaliteitsbeschrijving van de fysieke leefomgeving dient te zijn, met daarbij een weergave van het te voeren integrale beleid, de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer en de bescherming en het behoud van het grondgebied. Waarbij de fysieke leefomgeving de volgende componenten omvat: bouwwerken, infrastructuur, watersystemen, water, bodem, lucht, landschappen, natuur, cultureel erfgoed en werelderfgoed.

Vervolgens is een literatuurstudie naar opgestelde omgevingsvisies gedaan. Hieruit komt naar voren dat er 4 afwegingen zijn te herleiden die bepalend zijn voor het proces en de inhoud van een omgevingsvisie. Deze afwegingen zijn: 1. bondige of uitgebreide visie, 2. visie voor een deelgebied, hele gemeente of intergemeentelijk, 3. thematische of gebiedsgewijze benadering 4. Geen, weinig of veel burgerparticipatie.

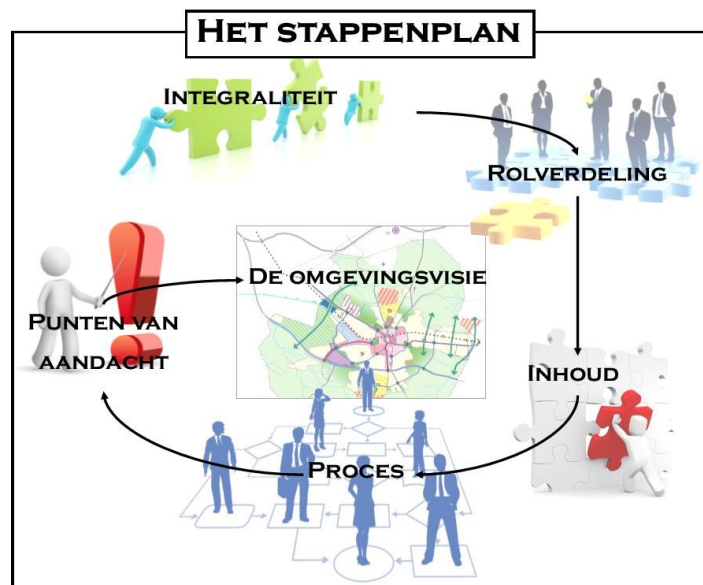
In de fase van het fieldresearch zijn interviews afgenomen bij 10 gemeentes. Aan hen zijn vragen gesteld met betrekking tot het proces, de rol van partijen en leer- en struikelpunten waar zij tegenaan liepen. Hieruit komen diverse aspecten naar voren m.b.t. proces, rolverdeling, integraliteit en inhoud. Door een groot deel van de onderzochte gemeentes wordt integraal binnen de gemeente samengewerkt. Opvallend is ook dat externe bureaus een prominente rol hebben in het proces, bij de helft van de gemeentes nemen zij het merendeel van het proces voor hen uit handen. Ook wordt duidelijk dat de rollen veranderen door de omgevingsvisie, de rol van het college en de raad wordt kleiner en die van belanghebbenden groter. Toch wordt ervaren dat het bestuur niet zomaar een deel van hun rol los laat, net als de sectorale manier van werken. Op het gebied van de inhoud, pakt 30% van de onderzochte gemeentes dit breder op dan in de Omgevingswet wordt verplicht. De meerderheid kiest voor een bondige visie, zodat deze gemakkelijk te raadplegen is met een verbeelding waarbij de thema's duidelijk worden en niet te gedetailleerd op kleine onderdelen wordt ingegaan. Ook houden bijna alle gemeentes rekening met de doorwerking van de omgevingsvisie naar het omgevingsplan en de programma's.

Het onderzoek heeft geresulteerd in een stappenplan uitgewerkt als een handreiking. In dit stappenplan komen 5 stappen naar voren waarbij elke stap uit een aantal punten bestaat:

1. Integraliteit. Waar handvatten gegeven worden om, op het vlak van de begripsomschrijving van de fysieke leefomgeving, het gebied waarvoor de omgevingsvisie gaat gelden en de manier waarop wordt gestart, gemakkelijker de afweging te maken.
2. Rolverdeling. Waar de focus wordt gelegd om van tevoren duidelijk te bepalen welke rol stakeholders, als college, gemeenteraad, inwoners, belanghebbenden en externe partijen toebedeelt krijgen.
3. Inhoud. Redenen worden gegeven om te kiezen voor een uitgebreide of bondige en een gebiedsgewijs of thematisch gerichte omgevingsvisie. Met de daarbij behorende voor- en nadelen om deze keuze gemakkelijker te maken.
4. Proces. Hierbij worden 4 manieren toegelicht waarop gemeentes momenteel het proces aanpakken en wat voor redenatie hier achter ligt. Om te bekijken welk soort proces het best bij de eigen gemeente past.

5. Punten van aandacht. Hier wordt de doorwerking naar andere kerninstrumenten van de Omgevingswet onder de aandacht gebracht. Ook de invloed die de algemene mening met betrekking tot de Omgevingswet kan hebben op het proces. Tevens slotte de leerpunten die meegegeven worden aan gemeentes die nog aan de start staan van het opstellen van een omgevingsvisie.

Deze handreiking heeft tot doel om gemeentes te faciliteren bij het starten met het opstellen van de omgevingsvisie. Aan de hand van het stappenplan worden zij meteen aan het begin van het proces gestimuleerd worden om na te denken hoe zij het proces en de inhoud willen vormgeven. Daarnaast weten ze door de handreiking beter op welke struikelpunten zij zich moeten voorbereiden die zij kunnen tegenkomen tijdens het proces.

Figuur 1 Het stappenplan

Uiteraard is naast deze samenvatting, ook het stappenplan en de gehele afstudeerscriptie beschikbaar ten behoeve van de kennisdeling met betrekking tot de aankomende omgevingsvisie. Als u aangeeft dat u dit wilt ontvangen dan zullen wij dit u kosteloos toesturen. U kunt dit aangeven door te mailen naar d.vanderzwaag@lodewijckgroep.nl. Daarnaast kunt u hier ook naartoe mailen als u vragen en/of opmerkingen heeft. Dit afstudeeronderzoek is uitgevoerd door Deborah van der Zwaag, adviseur bij Lodewijck Groep.